

Dilshodaxon Muminova

*O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi dotsenti,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Zulfiya Ermatova

*O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi
3-bosqich talabasi*

https://doi.org/10.57033/Peshqadam_Karvoni-2026/1/6

MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TILNING TARBIYAVIY FUNKSIYASI VA UNING YOSHLAR ONGIGA TA'SIRI

Annotatsiya. Maqolada tilning ma'naviy-ma'rifiy tarbiya jarayonidagi tarbiyaviy funksiyasi va uning yoshlar ongiga ta'siri tadqiq qilinadi. Til nafaqat axborot almashish vositasi sifatida, balki yoshlar ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda muhim vosita sifatida o'rganiladi. Zamonaviy kommunikativ muhit, xususan, raqamli platformalarning ma'naviy tushunchalarni qabul qilish va talqin qilishga ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada yoshlar nutqida sabr, duo, halol va gunoh kabi ma'naviy terminlarning soddalashuvi, kontekstga moslashuvi va motivatsion shaklda ishlatilishi misollar bilan ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ma'naviy-ma'rifiy nutqning samarali ta'siri uchun terminlarning mazmuni va ifoda shakli o'rtasida muvozanatni saqlash, auditoriyani hisobga olish va kommunikativ strategiyalarni qo'llash zarur.

Kalit so'zlar: tilning tarbiyaviy funksiyasi, ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, yoshlar ongiga ta'siri, kommunikativ muhit.

Abstract. The article examines the educational function of language in the process of spiritual and enlightening upbringing and its influence on the consciousness of youth. Language is studied not only as a means of communication but also as a crucial tool for shaping young people's moral and spiritual values. The study analyzes the impact of modern communicative environments, particularly digital platforms, on the perception and interpretation of spiritual concepts. Examples illustrate the simplification, contextual adaptation, and motivational use of key spiritual terms in youth discourse, such as patience, prayer, honesty, and sin. The findings indicate that effective spiritual and educational discourse requires balancing content and form, taking the audience into account, and employing appropriate communicative strategies.

Keywords: educational function of language, spiritual and enlightening upbringing, influence on youth consciousness, communicative environment.

KIRISH

XXI asr axborot-kommunikatsiya jarayonlarining keskin jadallashuvi, globallashuv va g'oyaviy oqimlarning rang-barangligi sharoitida yoshlar ongini shakllantirish masalasi

jamiyat taraqqiyotining strategik yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Zamonaviy yosh avlod turli mafkuraviy, madaniy va axboriy ta'sirlar kesishgan murakkab kommunikativ makonda yashamoqda. Bunday sharoitda ma'naviy tarbiya jarayoni nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy-madaniy va lingvistik hodisa sifatida ham alohida e'tiborni talab etadi.

Ma'naviy tarbiya mazmunan axloqiy qadriyatlar, e'tiqodiy qarashlar, dunyoqarash va shaxsiy mas'uliyat hissini shakllantirishga qaratilgan uzluksiz jarayondir. Ushbu jarayonning samaradorligi esa ko'p jihatdan u qanday nutqiy shaklda, qanday til vositalari orqali ifodalanishiga bog'liq. Zero, har qanday ma'naviy g'oya til vositasida mazmun kasb etadi, tushuntiriladi va ongga singdiriladi. Til bu jarayonda shunchaki axborot uzatuvchi vosita emas, balki qadriyatlarni strukturaviy jihatdan shakllantiruvchi, tafakkur yo'nalishini belgilovchi ijtimoiy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Tilning ijtimoiy funksiyalari orasida tarbiyaviy funksiya alohida o'rin tutadi. Til orqali jamiyatning tarixiy tajribasi, axloqiy me'yorlari, diniy tushunchalari va ma'naviy qadriyatlari avloddan avlodga uzatiladi. Nutq jarayonida qo'llanilayotgan leksik birliklar, metaforalar, baholovchi vositalar va pragmatik strategiyalar yoshlar ongida muayyan tasavvurlarni shakllantiradi, ularning ijtimoiy borliqqa munosabatini belgilaydi. Shu ma'noda til – ma'naviy ongni konstruktsiya qiluvchi kuchdir.

Ayniqsa, diniy-ma'rifiy mazmundagi nutqda tilning ta'sir kuchi yanada yaqqol namoyon bo'ladi. Aqidaviy tushunchalar, axloqiy kategoriyalar va ma'naviy ideal obrazlar muayyan semantik va stilistik vositalar orqali ifodalanadi. Ushbu vositalarning to'g'ri tanlanishi yoshlar ongida sog'lom e'tiqod va barqaror qadriyatlar tizimini shakllantirishi mumkin; aks holda esa, noto'g'ri yoki yuzaki talqinlar ma'naviy chalkashliklarga sabab bo'lishi ehtimoli mavjud.

Zamonaviy kommunikativ makonda yoshlar nutqi sezilarli transformatsiyaga uchramoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, qisqa formatli matnlar, ekspressiv va soddalashtirilgan ifoda shakllari keng tarqalmoqda. Bu jarayon bir tomondan tilning tabiiy rivojlanish dinamikasini aks ettirsa, ikkinchi tomondan ma'naviy mazmunning fragmentarlashuvi va soddalashuvi xavfini ham yuzaga keltiradi. Shu bois ma'naviy tarbiya jarayonida tilning tarbiyaviy funksiyasini lingvistik jihatdan tahlil qilish dolzarb ilmiy vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur tadqiqotda tilning tarbiyaviy imkoniyatlari ma'naviy tarbiya kontekstida filologik nuqtai nazardan yoritiladi. Til birliklarining semantik, stilistik va pragmatik

xususiyatlari yoshlar ongiga ta'sir mexanizmlari bilan bog'liq holda tahlil qilinadi. Maqolada tilning qadriyatlarni ifodalash, mustahkamlash va legitimlashtirish jarayonidagi roli ochib beriladi hamda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatda nutq madaniyatining ahamiyati asoslanadi.

Shu tariqa, tilning tarbiyaviy funksiyasini o'rganish nafaqat nazariy-lingvistik, balki amaliy-ma'naviy ahamiyatga ham ega bo'lib, yoshlar bilan ishlash jarayonida ongli va mas'uliyatli nutq siyosatini shakllantirish zaruratini taqozo etadi.

ASOSIY QISM

Til insoniyat jamiyatining eng murakkab va ko'p qatlamli ijtimoiy hodisalaridan biri sifatida nafaqat aloqa vositasi, balki tafakkur, dunyoqarash va qadriyatlar tizimini shakllantiruvchi mexanizm sifatida ham namoyon bo'ladi. Inson borliqni bevosita emas, balki til orqali anglaydi, uni nomlaydi, tasniflaydi va baholaydi. Shu ma'noda til – bu tayyor fikrning oddiy ifodasi emas, balki fikrning shakllanish jarayonida faol ishtirok etuvchi omildir (Tajibayeva Sarbinaz, 2026:324). Jamiyatda mavjud bo'lgan har qanday ma'naviy, axloqiy yoki e'tiqodiy tizim til vositasida ifodalanadi, izohlanadi va mustahkamlanadi. Demak, ma'naviy tarbiya jarayonini til omilisiz tasavvur etish mumkin emas.

Avvalo, tilning ijtimoiy funksiyalariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, uning ko'p qirrali va murakkab tizim ekanini ko'ramiz. Til kommunikativ funksiya orqali axborot almashinuvini ta'minlaydi, kognitiv funksiya vositasida tafakkurning shakllanishiga xizmat qiladi, akkumulyativ funksiya orqali esa jamiyatning tarixiy-madaniy tajribasini saqlaydi va uzatadi. Mazkur funksiyalar o'zaro mustaqil emas, aksincha, bir-biri bilan uzviy bog'liq holda faoliyat yuritadi (Musulmonova Nargiza, 2021:9). Aynan mana shu uyg'unlik negizida tilning tarbiyaviy salohiyati yuzaga chiqadi.

Tilning tarbiyaviy funksiyasiga to'xtaladigan bo'lsak, u shaxs ongiga axloqiy-me'yoriy ta'sir ko'rsatish imkoniyatini anglatadi. Har qanday nutqiy birlik shunchaki ma'lumot uzatmaydi, balki muayyan baho va munosabatni ham ifodalaydi. Masalan, "halollik", "adolat", "vijdon", "sabr", "mas'uliyat" kabi tushunchalar semantik jihatdan oddiy leksik birliklar bo'lib ko'rinsa-da, ular kuchli aksiologik yuklamaga ega. Bunday birliklar qo'llanilgan kontekstda yoshlar ongida muayyan axloqiy model shakllanadi. Demak, til normativ chegaralarni belgilash va qadriyatlarni mustahkamlash vositasiga aylanadi.

Yana bir muhim jihatlardan biri shuki, til va tafakkur o'rtasidagi o'zaro ta'sir ma'naviy tarbiya jarayonida alohida ahamiyat kasb etadi. Inson dunyoni til orqali konseptuallashtiradi, ya'ni borliqni ma'lum kategoriyalar asosida tartiblaydi. Agar yosh avlod muayyan tushunchalarni izchil va chuqur talqinda qabul qilsa, uning dunyoqarashi ham shu asosda shakllanadi. Aksincha, tushunchalarning yuzaki yoki noaniq talqini tafakkurda g'oyaviy chalkashlikni yuzaga keltirishi mumkin. Shu bois ma'naviy mazmundagi nutqda semantik aniqlik va tushunchaviy izchillik zarur hisoblanadi.

Shu o'rinda aksiologik semantika masalasiga murojaat qilish maqsadga muvofiqdir. Ma'naviy tarbiya bilan bog'liq nutqda leksik birliklar ko'pincha baholovchi xarakterga ega bo'ladi. "Yaxshi-yomon", "to'g'ri-noto'g'ri", "fazilat-illat" kabi oppozitsiyalar yosh ongida normativ mezonlarni shakllantiradi. Bunday qarama-qarshiliklar orqali shaxsning qadriyatlar iyerarxiyasi vujudga keladi. Qaysi tushuncha ijobiy konnotatsiyada, qaysi biri salbiy konnotatsiyada qo'llanishi ongdagi baholash mexanizmini belgilaydi.

Tilning tarbiyaviy ta'sir mexanizmini yanada chuqurroq anglash uchun pragmatik omilga ham e'tibor qaratish lozim. Nutq faqat mazmun orqali emas, balki uning qanday ifodalanishi orqali ham ta'sir ko'rsatadi. Masalan, buyruq ohangidagi nasihat bilan mantiqiy asoslangan tushuntirish uslubi bir xil qabul qilinmaydi. Yoshlar auditoriyasi ko'pincha dialogik, dalillangan va hurmatga asoslangan nutqni ijobiy qabul qiladi. Demak, ma'naviy tarbiya samaradorligi kommunikativ strategiyaning to'g'ri tanlanishiga ham bog'liqdir.

Bundan tashqari, zamonaviy kommunikativ makon ham mazkur masalaga yangicha yondashuvni talab etadi. Raqamli muhitda qisqa va tezkor ifoda shakllari ustunlik qilmoqda, bu esa murakkab ma'naviy tushunchalarning soddalashtirilishiga olib kelishi mumkin. Agar tushunchalar yuzaki talqin qilinsa, ularning asl mazmun-mohiyatini anglab olish qiyinlashadi. Shu sababli ma'naviy tarbiya jarayonida nutq madaniyatini shakllantirish, terminologik aniqlikni saqlash va mazmunni chuqur talqin qilish dolzarb vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

Qisqa qilib aytganda, til ma'naviy tarbiya jarayonining markaziy mexanizmi hisoblanadi. U orqali qadriyatlar tizimi shakllanadi, axloqiy me'yorlar mustahkamlanadi va dunyoqarash modeli quriladi. Tilning semantik, stilistik va pragmatik qatlamlari uyg'un holda faoliyat yuritganda, uning tarbiyaviy salohiyati to'liq namoyon bo'ladi (Xolmanova Zulxumor, 2020:76). Shu bois ma'naviy tarbiya masalasini ilmiy o'rganishda til omiliga tizimli va kompleks yondashuv zarurdir.

Nazariy jihatdan asoslab o'tilgan tilning tarbiyaviy salohiyati amaliy nutq jarayonida, ayniqsa diniy-ma'rifiy diskursda yaqqol namoyon bo'ladi. Chunki ma'naviy tarbiya ko'pincha aynan mazkur nutq turi orqali amalga oshiriladi. Diniy-ma'rifiy nutq o'zining mazmuniy yo'nalishi, aksiologik yuklamasi va pragmatik maqsadi bilan boshqa nutq turlaridan farqlanadi. Unda axborot berish bilan bir qatorda, e'tiqodiy qarashlarni mustahkamlash, axloqiy mezonlarni belgilash va shaxs xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatish vazifasi ham mujassam bo'ladi (Almuratova Gulbaxor, 2025:1097).

Avvalo, diniy-ma'rifiy nutqning leksik tarkibiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, unda aqidaviy va qadriy mazmunga ega birliklar ustunlik qiladi. "Iymon", "taqvo", "sabr", "shukr", "halollik", "gunoh", "savob" kabi tushunchalar faqat nominativ ma'noga ega emas, balki kuchli emotsional va baholovchi komponentni ham o'zida mujassam etadi. Bunday birliklar yosh ongida ijtimoiy va axloqiy normalarni mustahkamlovchi semantik tayanch vazifasini bajaradi. Mazkur leksik qatlamning muntazam qo'llanishi natijasida shaxs tafakkurida qadriyatlar ierarxiyasi shakllanadi.

Yana bir muhim jihatlardan biri shuki, diniy-ma'rifiy nutqda ko'pincha oppozitsion semantik konstruksiyalar faol qo'llanadi. Masalan, "halol-harom", "ezgulik-yovuzlik", "fazilat-illat", "hidoyat-zalolat" kabi qarama-qarshi juftliklar orqali normativ chegaralar aniq belgilab beriladi. Bunday oppozitsiyalar yosh ongida axloqiy tanlov mezonlarini shakllantiradi. Lingvistik nuqtai nazardan qaraganda, bu jarayon semantik kontrast vositasida ta'sir kuchini oshirish mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Qarama-qarshilik orqali ifodalangan mazmun miyada kuchliroq aks etadi va uzoqroq saqlanadi.

Shu o'rinda emotsional-ekspressiv vositalarning o'rni ham alohida ta'kidlanishi lozim. Diniy-ma'rifiy nutq ko'pincha metafora, tashbeh, timsol va ramziy ifodalar bilan boyitiladi. Masalan, inson qalbini "nur" yoki "ko'zgu"ga qiyoslash, gunohni "zulmat" yoki "og'ir yuk" sifatida tasvirlash kabi ifodalar abstrakt tushunchalarni obrazli shaklda yetkazadi. Metaforik ifoda mantiqiy dalildan ko'ra kuchliroq emotsional ta'sir uyg'otishi mumkin (Andrea Vestrucci, 2022:4). Shu sababli stilistik vositalarning to'g'ri tanlanishi tarbiyaviy ta'sir samaradorligini oshiradi.

Biroq mazkur nutq turining samaradorligi faqat leksik va stilistik vositalar bilan cheklanmaydi. Uning pragmatik yo'nalishi ham muhim omil hisoblanadi. Nutqning kim tomonidan, qaysi auditoriyaga va qanday kommunikativ strategiya asosida yo'naltirilishi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Masalan, yoshlar auditoriyasiga qaratilgan

nutqda murakkab diniy terminologiyani izohsiz qo'llash kommunikativ uzilishga olib kelishi mumkin.

Buni oddiy bir vaziyat orqali tushuntirish mumkin. Agar notiq yoshlarga murojaat qilib: "Dunyoparastlik qalbni fasodga olib boradi" deya ta'kid etsa, mazkur jumla mazmun jihatdan to'g'ri bo'lsa-da, undagi "dunyoparastlik" va "fasod" tushunchalari barcha tinglovchilar uchun bir xil aniqlikda ochilmasligi mumkin. Aksincha, agar shu fikr "faqat moddiy manfaatni o'ylab yashash insonni ma'naviy qadriyatlardan uzoqlashtirishi mumkin" tarzida tushuntirilsa, mazmun aniqroq va zamonaviy ongga yaqinroq shaklda yetkaziladi. Bu yerda abstrakt diniy termin ijtimoiy-psixologik izoh bilan almashtiriladi va nutqning qabul qilinishi osonlashadi.

Yana bir misolni ko'rib chiqadigan bo'lsak, ba'zan tarbiyaviy nutqda "ilm farzdir" degan qat'iy formulalar ishlatiladi. Mazkur ibora diniy jihatdan asosli bo'lsa-da, yoshlar ongida uning amaliy mazmuni ochib berilmasa, u shunchaki shior darajasida qolib ketishi mumkin. Agar esa notiq ushbu fikrni "har bir inson o'z kasbida puxta bilimga ega bo'lishi jamiyat oldidagi mas'uliyatining bir qismidir" kabi kengroq ijtimoiy kontekstda sharhlasa, tushuncha hayotiy mazmun kasb etadi. Bu holatda diniy tamoyil ijtimoiy mas'uliyat g'oyasi bilan integratsiyalashadi.

Yana bir jihatga e'tibor qaratish lozimki, ayrim hollarda keskin ogohlantiruvchi ifodalar yosh auditoriyada himoya reaksiyasini yuzaga keltirishi mumkin. Masalan, "zamon buzildi", "yoshlar yo'ldan adashdi" kabi umumlashtiruvchi va salbiy baholovchi konstruktsiyalar tinglovchida o'zini ayblanayotgan subyekt sifatida his qilishiga sabab bo'lishi mumkin. Natijada u mazmunni qabul qilish o'rniga ichki qarshilik ko'rsatadi. Aksincha, "zamonaviy sharoitda to'g'ri yo'lni tanlash oson emas, lekin ongli qaror insonni kuchli qiladi" kabi qo'llab-quvvatlovchi va ishonch uyg'otuvchi ifoda konstruktiv ta'sir ko'rsatadi. Bu yerda pragmatik strategiya ayblashdan ko'ra rag'batlantirishga asoslanadi.

Demak, mazmunning o'zi emas, balki uning qanday kommunikativ shaklda taqdim etilishi ham tarbiyaviy natijani belgilaydi. Lingvopragmatik nuqtai nazardan qaraganda, nutq samaradorligi adresatning yosh xususiyati, ijtimoiy tajribasi va kommunikativ tayyorgarligi bilan mos kelgandagina ta'minlanadi (Sobirova Nasiba, 2025:16). Agar nutq auditoriyaning idrok darajasiga moslashtirilsa, u holda ma'naviy mazmun ichki ishonchga aylanish ehtimoli ortadi; aks holda esa, u tashqi va majburiy talqin sifatida qabul qilinishi mumkin.

Yana bir jihat shundan iboratki, zamonaviy yoshlar muloqot muhiti diniy-ma'rifiy nutqni yangi sharoitga moslashtirishni talab etmoqda. Bugungi kunda axborot asosan raqamli platformalar orqali uzatilmoqda va bunda qisqa, tezkor hamda soddaroq ifoda shakllari ustunlik qiladi (Mahmudov O'tkir, 2025: 175). Yoshlar ko'pincha katta hajmdagi matnlarni emas, balki lo'nda jumlar, qisqa videolar yoki vizual materiallar orqali berilgan mazmunni tezroq qabul qiladi. Bunday sharoitda murakkab va ko'p qatlamli ma'naviy tushunchalarni an'anaviy, batafsil izohlar orqali yetkazish qiyinlashmoqda. Masalan, chuqur teologik yoki axloqiy masalalar bir-ikki jumla bilan umumlashtirilganda, ularning mazmuniy ko'lami torayadi. Natijada ayrim ma'naviy tushunchalarning asl mohiyati emas, uning soddalashtirilgan talqini ommalashadi.

Masalan, sabr tushunchasi aslida nafaqat qiyinchilikka chidashni, balki hissiy barqarorlikni saqlash, shoshqaloqlikdan tiyilish va ongli qaror qabul qilishni ham anglatadi. Biroq zamonaviy muloqot muhitida u ko'pincha "Sabr qiling, hammasi yaxshi bo'ladi" kabi umumiy va ruhlantiruvchi jumlar bilan cheklanib qolmoqda. Bu esa sabrning ichki axloqiy va irodaviy mazmunini to'liq ochib bermaydi.

Xuddi shuningdek, taqdir tushunchasi ham ko'pincha soddalashtirilgan holda ifodalanadi. An'anaviy diniy qarashlarda taqdir insonning tanlovi, mas'uliyati va ilohiy hikmat bilan chambarchas bog'liq tushuncha hisoblanadi. Biroq qisqa ifodalar doirasida u ba'zan "Hammasi taqdirdan" degan umumiy ibora bilan cheklanadi. Bunday talqin ayrim hollarda shaxsiy mas'uliyat hissining pasayishiga olib kelishi mumkin. Aslida esa bu tushuncha insonni faol va ongli bo'lishga undovchi ma'noga ega.

Shuni ham ta'kidlash joizki, ijtimoiy tarmoqlarda ma'naviy mazmunga ega fikrlar ko'pincha izohsiz yoki kontekstdan ajratilgan holda tarqaladi. Ayrim iqtiboslar, hikmatli so'zlar yoki diniy matnlar ularning kelib chiqish sababi va maqsadi tushuntirilmasdan beriladi. Bu esa mazmunning noto'g'ri yoki beryoqlama anglanishiga sabab bo'lishi mumkin. Mazkur holatda fikrning chuqur mohiyati emas, balki uning tashqi shakli ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, vizual ifoda shakllarining keng tarqalishi ham ma'naviy tushunchalarning qabul qilinishiga ta'sir ko'rsatmoqda. Murakkab axloqiy masalalar ko'pincha ramziy tasvirlar orqali ifodalanadi. Bunday usul mazmunni tez yetkazishga yordam bersa-da, tushunchaning falsafiy va tarbiyaviy chuqurligini to'liq aks ettira olmaydi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, zamonaviy muloqot muhiti ma'naviy nutq oldiga muhim vazifani qo'ymoqda: bir tomondan, mazmun yoshlar uchun tushunarli va qiziqarli bo'lishi kerak, ikkinchi tomondan esa, tushunchalarning asl mohiyati va ichki mazmuni saqlab qolinishi zarur (Aminov Sharif, 5). Agar faqat soddalashtirishga urg'u berilsa, ma'naviy mazmun yuzaki tus oladi; agar faqat murakkab izohlarga tayanilsa, auditoriyaning e'tibori yo'qolishi mumkin. Demak, muammo qisqa va tushunarli shakl bilan mazmuniy chuqurlik o'rtasidagi muvozanatni topishda namoyon bo'ladi

Tahlildan ko'rinadiki, bunday sharoitda tilning tarbiyaviy funksiyasi ikki yo'nalishda namoyon bo'ladi. Bir tomondan, qisqa va lo'nda ifoda yoshlar auditoriyasiga tez yetib borish imkonini beradi. Ikkinchi tomondan esa, mazmunning yuzaki talqini qadriy yuklamaning zaiflashishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois ma'naviy tarbiya jarayonida muvozanatni saqlash muhimdir: nutq zamonaviy kommunikativ shaklga mos bo'lishi bilan birga, semantik chuqurligini ham yo'qotmasligi zarur.

XULOSA

Umumlashtirib aytganda, zamonaviy yoshlar nutqida tilning tarbiyaviy funksiyasi nafaqat axborot uzatish, balki ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish va mustahkamlashda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqotdan ko'rinib turibdiki, raqamli platformalar va tezkor kommunikatsiya sharoitida ma'naviy tushunchalar soddalashtiriladi, ba'zan esa qisqa va motivatsion shaklda talqin qilinadi. Shu bilan birga, soddalashtirish jarayoni auditoriya uchun tushunarli va amaliy jihatdan tez qabul qilinadigan nutqni yaratadi.

Biroq semantik soddalashuv va fragmentarizatsiya jarayonida tushunchaning asl mohiyati saqlanmasa, uning tarbiyaviy ta'siri yuzaki darajaga tushib qolishi mumkin. Shu sababli, ma'naviy mazmunni yoshlar nutqiga mos yetkazish, auditoriya konteksti va kommunikativ vaziyatni hisobga olish zarur.

Ilmiy tahlildan kelib chiqib aytganda, tilning tarbiyaviy funksiyasi faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy muloqot kontekstida ham samarali bo'lishi mumkin. Raqamli platformalarda ma'naviy tushunchalarni tushunarli, aniq va motivatsion tarzda yetkazish nutqning tarbiyaviy kuchini oshiradi hamda yoshlar ongida axloqiy-intellektual rivojlanishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, tilshunoslik va ma'naviyat masalalarini integratsiyalashgan holda o'rganish, nutqiy strategiyalarni ishlab chiqish

va amaliy tavsiyalarni yaratish bugungi ilmiy va pedagogik tadqiqotlar uchun muhim vazifa hisoblanadi.

MANBA VA ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Almuratova Gulbaxor. 2025-yil, oktabr, Milliy tarbiya tizimida milliy tilning o'rni (jadid pedagoglari qarashlari misolida). Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali.
2. Aminov Sharif. Yoshlar ongida diniy mutaassiblik va ekstremistik g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirish choralari. Ilm-fan va innovatsiya ilmiy-amaliy konferensiya to'plami (manba:).
3. Andrea Vestrucci. 2022, February, Language of Religion, Religions as Languages. Introduction to the Special Issue 'Religions and Languages: A Polyphony of Faiths. PubMedCentral journal (source:).
4. Mahmudov O'tkir. 2025-yil, may. Radikalizm – taraqqiyot kushandasi. Islom ma'rifati – axloqiy va ma'naviy barkamollik timsoli mavzusida ilmiy-amaliy konferensiya to'plami (manba:).
5. Musulmonova Nargiza. 2021-yil, yanvar, Til va ta'lim integratsiyasi. Til va adabiyoti ta'limi jurnali (manba:).
6. Sobirova Nasiba. 2025-yil, mart, Pragmatika va nutqning pragmlingvistik xususiyatlari. Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya nomli ilmiy konferensiya (manba:).
7. Tajibayeva Sarbinaz. 2026-yil, fevral, Ta'lim-tarbiyada til va nutq. Qaraqalpaq til biliminin aktual meseleleri respublika konferensiya to'plami. (manba:).
8. Xolmanova Zulxumor. 2020. – 256 bet. Tilshunoslik nazariyasi. – T.: "Aktiv-Print".